

VLIV DOPAD OZBROJENÝCH KONFLIKT NA REGIONÁLNÍ ROZVOJ: P ÍPADOVÁ STUDIE DOPAD OZBROJENÉHO KONFLIKTU V SÝRII NA LIBANON

THE IMPACTS OF ARMED CONFLICTS ON REGIONAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF IMPACTS OF ARMED CONFLICT IN SYRIA ON LEBANON

MGR. EVA TATEROVÁ, M.A.

Ústav teritoriálních studií | Department of Territorial Studies
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií | Fac. of Reg. Development and International Studies
Mendelova univerzita v Brn | Mendel University in Brno
✉ t ída Generála Ptíky 2005/7, 613 00 Brno, Czech Republic
E-mail: eva.taterova@mendelu.cz

Anotace

lánek se zabývá dopady ozbrojeného konfliktu v Sýrii na region Blízkého východu, respektive na politický a socio-ekonomický vývoj v sousedním Libanonu. Jako nosný p ístup pro tuto studii bude použita analýza dostupných primárních a sekundárních zdroj , kdy se bude jednat o p ehledovou studii. Jako klí ová se v tomto kontextu jeví problematika syrských uprchlík , kte í v d sledku ozbrojeného konfliktu opou-tí svou domovskou zemi a více neft etina z nich sm uje práv do Libanonu. Libanon nicmén zejména díky k ehkosti svého politického systému není p ipraven takové výzv elit a dle n kterých odborník hrozí p elití syrského ozbrojeného konfliktu práv do Libanonu. Tento problém jako velmi aktuální vnímá i Organizace spojených národ , která ustanovila Mezinárodní podpornou skupinu pro Libanon.

Klí ová slova

Sýrie, Libanon, uprchlíci, konflikt

Annotation

The article deals with the impacts of an armed conflict in Syria on the region of Middle East, especially on the political and socio-economic development in Lebanon. In terms of methodology, a key approach is the analysis of available primary and secondary sources. The aim of author is to provide a coherent case study. What is crucial is the issue of Syrian refugees who due to armed conflict had to leave their home country. More than a third of them decided to reside in Lebanon. Lebanon, however, is not ready to face up to such a challenge mainly due to the fragility of its political system. According to some experts, there is a serious threat that the armed conflict in Syria might spill over Lebanon as well. Currently, this problem is perceived by United Nations which established the International Support Group for Lebanon.

Key words

Syria, Lebanon, refugees, conflict

JEL classification: Z10

Úvod

Dopad m ozbrojených konflikt na regionální rozvoj je tradi n v nována velká pozornost na poli bezpečnostních studií, mezinárodních vztah , politikologie, psychologie, sociologie a dal-ích p íbuzných disciplín. Není p íli-p ekvapivé, fle v t-ína autor hodnotí dopady ozbrojených konflikt

na regionální rozvoj p edev-ím negativn , kdy upozor ují na adu problém , které asto jsou p ímým d sledkem ozbrojených konflikt (více viz nap . Harris 2002). Jedním z tradi n intenzivn diskutovaných témat je problém uprchlík , jejichfl po ty obvykle b hem ozbrojených konflikt rychle nar stají. Krom problém vylofen humanitárního charakteru, je v p ípad velkého po tu osob, kte í byli nuceni opustit své domovy, nutné vzít do úvahy i zálefitosti regionální stability a dopady této migra ní vlny na okolní státy (více viz Bariagaber 2013), nep íznivé d sledky mají ozbrojené konflikty pochopiteln í na rozvoj lidského kapitálu ve sledované zemi (Hübelová 2013).

Arabské revoluce, které jsou v médiích tradi n ozna ovány jako tzv. arabské jaro¹, p inesly do regionu Blízkého východu a severní Afriky do té doby naprosto nevídané zm ny. V zásad poprvé od 2. sv tové války, kdy se na Blízkém východ po pádu koloniálních impérií Francie a Velké Británie zformovaly moderní nezávislé státy, bylo zaznamenáno intenzivní volání po zm n , které zasáhlo p edev-ím Bahrajn, Egypt, Jemen, Libyi, Sýrii a Tunisko². V men-í mí e pak tyto události byly reflektovány i v dal-ích arabských státech.

Zatímco n kte í odborníci v prvotním optimismu dokonce tyto zm ny vnímali jako zcela zásadní zvrat ve vývoji regionu, který n kdy ozna ovaly jako tvrtou demokratiza ní vlnu (více k této problematice viz Huntington 2008), odp rci této teze p ehnaný optimismus od po átku mírnili s tím, fle arabské revoluce mají spí-e p echodný charakter. Poda ilo se vyburcovat davy v ulicích a v n kterých p ípadech svrhnout hlavní p edstavitelé p edchozích autoritativních režim , nicmén hlub-í zm na, která by p inesla jednotlivým regionálním stát m politickou stabilitu, demokracii a uv dom lou ob anskou spole nost po vzoru západní Evropy, je stále v nedohlednu (Cannistraro 2012). Naopak je mofné íci, fle z hlediska socio-ekonomického rozvoje stát významn zasafenými arabskými revolucemi i z hlediska regionální stability se jedná spí-e o zhor-ení situace.

Pro ú el tohoto p ísp vku byla zvolena p ípadová studie Sýrie, respektive dopad syrského konfliktu na sousední Libanon. Sýrie se od roku 2011 nachází ve stavu otev eného ozbrojeného konfliktu, který v sou asné dob stál flivoty více nefl 200 000 lidí dle odhad SOHR (Syrian Observatory for Human Rights 2014). Dále se odhaduje, fle zemi v d sledku konfliktu opustilo více nefl t í milióny uprchlík , z nichfl v t-ina na-la do asný azyl v okolních státech, tedy Iráku, Jordánsku, Libanonu a Turecku. Tak masivní imigra ní vlna má na tyto státy pochopiteln adu dopad , p í emfl cílem tohoto p ísp vku bude analýza dopad p ílivu uprchlík ze Sýrie do Libanonu, jehofl politický systém je kv lí unikátnímu zastoupení jednotlivých konfesí tradi n považován za nejk eh í stát v rámci regionu Blízkého východu.

Cíle a metodika

Cílem tohoto lánku je p edstavit problematiku stále vzr stajících po t uprchlík v souvislosti s ozbrojeným konfliktem v Sýrii, kdy zvlá-tní pozornost bude v nována situaci v Libanonu, který je pro tyto uprchlíky nej ast j-í cílovou destinací.

Jako nosný p ístup pro tuto studii bude pouffita analýza dostupných primárních a sekundárních zdroj zejména anglosaské, v men-í mí e í eské a francouzské provenience. Základní metodou výzkumu bude kvalitativní výzkum s p íhlédnutím k analýze a interpretaci dostupných kvantitativních dat. Autorka si uv domuje limity n kterých pouffitých zdrojových materiál s ohledem na jejich n kdy rozpornou v deckou neutralitu a objektivnost, nicmén pokud k nim sahá, íní tak s úmyslem docílit co nejv t-í komplexnosti p í zpracování tématu. Dal-ím problémem je nedostupnost í nedostate ná mofnost ov ení n kterých konkrétních dat s ohledem na to, o jak aktuální problematiku se jedná.

¹ Odborná ve ejnost v-ak pouffívání termínu arabské jaro odmítá jako nep esné, protože se odkazuje na revoluce v Evrop roku 1848 a Prafské jaro 1968, nicmén mezi t mito událostmi a arabskými revolucemi není fládná logická vazba.

² Demonstrace í n jaká jiná forma volání po zm nách se nicmén odehrály ve v-ech státech Blízkého východu a severní Afriky.

Zároveň data, která k dispozici jsou, se n kdy li-í v závislosti na zdrojích, odkud jsou p ebírána. Problémem je v tomto p ípad fakt, že jednotliví akté i s t mito data z rozli-ných d vod n kdy zám rn manipulují, pop ípad tato data podléhají utajení. Proto je nutné chápat v t-inu uvedených statistických dat pouze jako orienta ní.

Obecn roz-í eným problémem p í psaní prací orientovaných na region Blízkeho východu je nejednotnost v transkripci arabských a perských jmen, pro kterou v eském prostředí neexistuje sjednocená ustálená norma. Autorka se proto bude drfet zavedených eských p epis v p ípad , že p episy pro konkrétní jména jifl v esky psané odborné literatu e existují

Výsledky

Libanonská republika pro-la b hem 20. století velmi dynamickým vývojem. V d sledku oslabení Osmanské í-e díky výsledk m 1. sv tové války bylo teritorium dne-ního Libanonu na konferenci v San Remu roku 1920 prohlá-eno za Mandátní území Spole nosti národ , fakticky pak p ípadlo pod mandátní správu Francie. Tento okamfík je v d jinách Libanonu obvykle považován za zlomový, protože poprvé v novodobých d jinách byl Libanon klasifikován jako celek zcela autonomní na Sýrii. Toto rozd lení, které v historii Libanonu a Sýrie nemá historický základ, je považován za hlavní p í inu toho, pro se Sýrie od roku 1920 snafila v Libanonu udržet sv j vliv, p ípadn p ímo volala po op tovném p ípojení Libanonu k Sýrii (Třbacká 2011, s. 146-159).

Konference v San Remu byla d lefítá i z toho dvodu, že p evládla koncepce tzv. velkého Libanonu, tj. libanonského státu, který by zahrnoval i území obydlená p eváfn muslimským obyvatelstvem, nad návrhem tzv. malého Libanonu, který by zahrnoval území obydlená pouze k es any. Díky tomuto rozhodnutí do-lo k tomu, že se na území Libanonu vyskytovalo n kolik r zných nábofenských skupin, jejichfl nesnadná koexistence byla pozd ji jednou z hlavních p í in libanonské ob anské války. Zatímco v dob vyhlá-ení nezávislého libanonského státu v roce 1943 byla v zemi p eváfná v t-ina k es an (55% p í posledním uskute n ném s ítání lidu v roce 1932), b hem dal-ích let se situace zm nila v prosp ch muslim . Svou roli tu sehrávali jednak demografické faktory, kdy je v pr m ru v t-í po et d tí na jednu flenu u muslim v porovnání s k es any, tak p edev-ím p íchod palestinských uprchlík do Libanonu v d sledku arabsko-izraelských válek. Díky t mto zm nám se objevilo volání po úprav tzv. Národního paktu, který byl vyjednán v dob vyhlá-ení nezávislého libanonského státu³ - nespokojenost s tímto uspo ádání, které nadále jifl nereflektovalo demografické aspekty v Libanonu, bylo jednou z hlavních p í in libanonské ob anské války 1975-1990. Po uzav ení mírové dohody v Taifu v Saúdské Arábii sice byla ob anská válka oficiáln ukon ena, ale situace v zemi stále z stává velmi k ehká a nestabilní, kdy velkou roli sehrává zejména fakt, že radikální -ítské hnutí Hizballáh ovládá celé území jiflního Libanonu (více viz Třbacká 2011).

V inspiraci d ním v okolních státech se v Sýrii v b eznu 2011 rozho ela vlna demonstrací proti vládnoucímu autoritá skému režimu prezidenta Ba-ára al-Asada. Zpo átku m ly demonstrace spí-e poklidný charakter a p edpokládal se podobný vývoj jako v Egypt , Tunisku a dal-ích zemích, kde události arabského jara skon ily do asným kompromisním ujednáním. Dal-í pr b h nicmén vedl k eskalaci událostí do stavu ozbrojeného konfliktu, který v sou asné dob stále není u konce. Syrský prezident Ba-ár al-Asad t flí zejména z podpory armádních sloflek, i kdyfl tato podpora není bezvýhradná, jak ukazuje stále zvy-ující se po et dezertér (Marty 2012). Syrská opozice je zna n rozt í-t ná ó oficiálním reprezentantem má být Národní koalice syrských revolu ních a opozí ních sil, ale faktem je, že ne v-ichni povstalci autoritu této skupiny uznávají. Ozbrojený konflikt v Sýrii má jednozna né mezinárodní p esahy, kdy d ní v zemi je v nována mezinárodním spole enstvím velká pozornost, navíc ada mezinárodních aktér v konfliktu aktivn participuje (libanonské hnutí Hizballáh se netají svou podporou prezidentu Asadovi, skupina al-Kájda oproti tomu bojuje proti

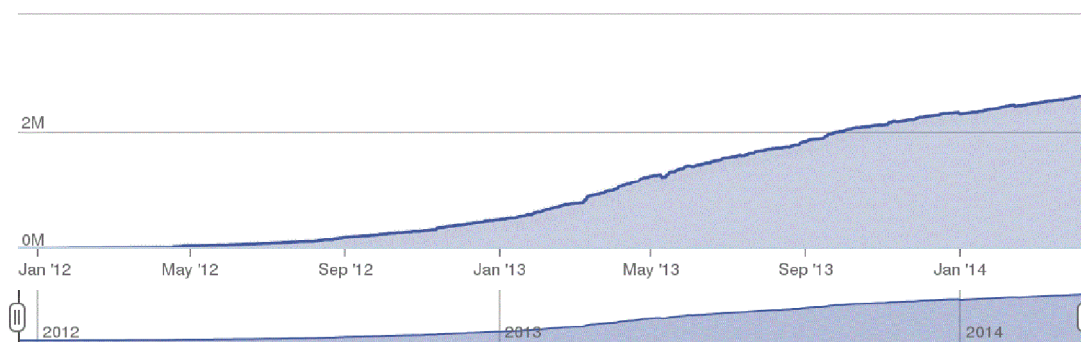
³ Národní pakt byl neoficiální ale obecn uznávanou dohodou, která rozd lovala mocenské pozice ve stát na základ p íslu-nosti k jednotlivým nábofenským skupinám: prezidentem byl vřlly maronitský k es an, premiérem sunnita, p edsedou parlamentu -íta, k esla v parlamentu byla rozd lena v pom ru 6:5 ku prosp chu k es an (Library of Congress 2014).

vládnoucímu režimu). Do konfliktu je navíc nep ímo zapojena řada dalších stát ů, zejména pak Írán, Irák, Turecko a Saúdská Arábie.

Na st etech mezi prezidentovými jednotkami a povstalci nevyhnuteln ě participuje místní obyvatelstvo vzhledem k tomu, ůe konflikt probíhá p edev ěm ve velkých m stech. Syrský vládnoucí režim se staví pom rn neochotn ě k p ítomnosti mezinárodních pozorovatel ů v zemi, neexistují tedy p esná řísla ohledn ě po tu ob t ě, ale odhady hovo í o tom, ůe b ěhem boj ů j íŝ zahynulo j íŝ více neŝ 200 000 lidí, výjimkou nejsou ani ztráty na ůivotech ůlen a d ět ě. Mezinárodní pozornost vzbudil p edev ěm masakr v m st H ůla v kv tnu 2012, k velkým ztrátám na ůivotech civilist ů do-řlo i p í bojích o hlavní m sto Dama-ek a m sto Aleppo v řervenci 2012. Sou asn ě se objevují spekulace o tom, ůe jednotky Ba-řara al-Asada pouřřívají nepovolené metody boje, tedy takové metody, které odporují uznávaným mezinárodním konvencím. Režim Ba-řara al-Asada byl opakovan ě obvi ován z pouřřití zbraní hromadného ni ení a z mu ení a ůnos ů civilist ů (Fahim 2012). Velkou kauzou bylo pouřřití nervového plynu sarin v srpnu 2013 na p edm st ě Dama-ku, kdy se z provedení tohoto ůtoku vzájemn ě obvi uj ě ob ě strany konfliktu (BBC 2013).

Odhaduje se, ůe od vypuknutí konfliktu v ůnoru 2011 do sou asnosti (duben 2014) zemi opustilo více neŝ t ě milióny osob ů op t se jedná pouze o odhady, proto ůe ne v ěichni uprchlíci se oficiáln ě registrují v agentu e OSN pro uprchlíky (ůdaje této agentury se tedy od reality li-ří ů viz obrázek . 1).

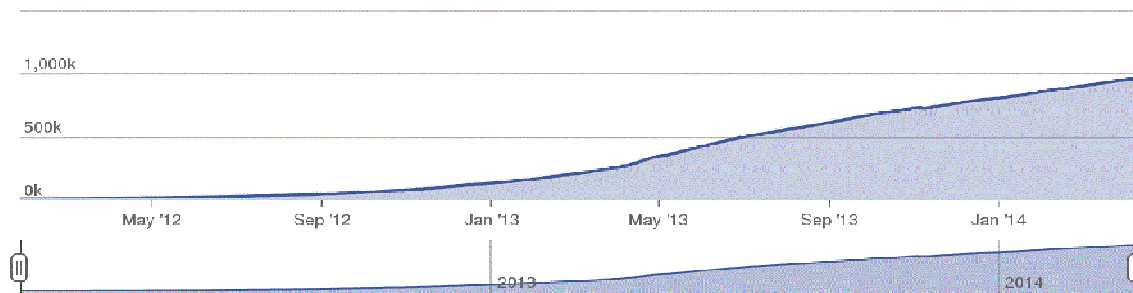
Obr. 1: Graf zobrazující celkový po et registrovaných uprchlík ů ze Sýrie od roku 2012 do roku 2014

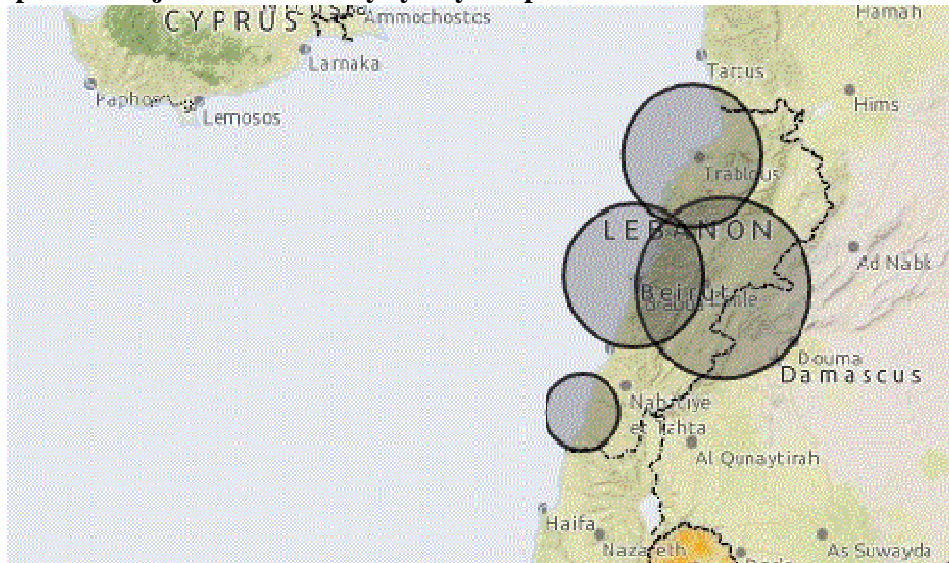
Zdroj: UNHCR 2014

V p řípád ě Libanonu se v sou asnosti po et syrských uprchlík ů odhaduje na více neŝ 1,5 milión osob, to tedy znamená, ůe v zásad ě polovina v-řech syrských uprchlík ů nachází ůto i-t ě právn ě v Libanonu. Odhady navíc hovo í o tom, ůe pokud bude tento trend dále pokračovat, do konce roku 2014 vzroste po et syrských uprchlík ů v Libanonu na 1,5 miliónu (UN News Centre 2014). Pro stát, jehoŝ po et obyvatel je cca. 4,4 milión obyvatel, takový p ř íliv obyvatel samoz ějm v mnoha ohledech p edstavuje velkou zát ěl.

Obr. 2: Graf zobrazující po et registrovaných uprchlík ů ze Sýrie v Libanonu od roku 2012 do roku 2014

Zdroj: UNHCR 2014

Obr. 3: Mapa zobrazující hlavní lokality syrských uprchlík v Libanonu

Zdroj: UNHCR 2014b

Vzhledem ke komplikovanému vývoji Libanonu během 20. století, jsou nicméně možnosti libanonské vlády v přístupu k této záležitosti velmi omezené. Jak se na zasedání v Paříži v březnu 2014 vyjádřil Vysoký komisař OSN pro uprchlíky António Guterres, situace ohledně syrských uprchlíků v Libanonu je do budoucna neudržitelná vzhledem k možným zdravotním, socio-ekonomickým a politickým dopadům: „Libanon je klíčovými pilířem pro mezinárodní rámec pomoci syrským uprchlíkům, bez nich by se celý systém zhroutil.“ (UN News Centre 2014).

V oblastech pomoci syrským uprchlíkům je v současné době patrná sada deficitů, týká se to zejména zdravotní péče a dostupnosti sanitárních zařízení, nicméně nedostatky jsou například i ubytovací kapacity pro uprchlíky. Dalším velkým tématem je radikalizace libanonské společnosti, kdy v několika případech došlo k otevřeným ozbrojeným střetům, které jsou pozorovateli se domnívají, že se jedná o jasný indikátor přelévání se konfliktu ze Sýrie i na území Libanonu (CBC News 2013).

Tyto skutečnosti se samozřejmě projevují i v ekonomických ukazatelích Libanonu, které se od vypuknutí syrského ozbrojeného konfliktu v roce 2011 kladou zhoršují. Projevuje se to například v růstu HDP, kdy v roce 2011 v porovnání s rokem 2010 došlo k propadu o 0,7%, což je tedy možná říci, že z tzv. „Mýcarska Blízkého východu, jak byl někdy před obanskou válkou Libanon obrazně nazýván, je tak v současné době spíše zemí na okraji ozbrojeného konfliktu.

Závěr

Ozbrojený konflikt v Sýrii, který datuje svůj počátek do roku 2011, má zcela zásadní dopady na vývoj regionu Blízkého východu. Konflikt samotný byl od počátku internacionalizován, kdy v současné době je možné konstatovat, že se de facto stal bitevním polem významných regionálních státních a nestátních aktérů.

Syrský konflikt má v první řadě velký vliv na politický a socio-ekonomický vývoj sousedního Libanonu, který se díky specifickému konfesnímu politickému systému a dlouhé obanské války nachází v situaci, kdy podobným výzvám dokáže čelit jen s velkými obtížemi.

Lze tedy konstatovat, že další měsíce budou pro vývoj v Libanonu zcela klíčovými. V případě dalšího navýšení počtu uprchlíků ze Sýrie, kteří by v Libanonu hledali útočiště, jak v témě odborníci předpokládají, je možné očekávat eskalaci událostí, která by v nejpesimistickém případě mohla vyústit v obanskou válku. Takový vývoj by nepochybně měl závažné následky pro regionální stabilitu, kdy lze předpokládat, že by do těchto událostí začal aktivně zasahovat jak Izrael, tak i

Turecko a dal-í regionální státy. Jako zcela zásadní se tedy v tomto p ípad íjeví role mezinárodního spole enství reprezentovaného zejména Organizací spojených národ (OSN), které by m lo mít prvo ad ve své agend e-ení problém tohoto druhu.

Literatura

- [1] BARIAGABER, A., (2006). *Conflict and the Refugee Experience*. Hampshire and Burlington: Ashgate. ISBN 978-0-7546-4365-4.
- [2] BBC, (2013). *Syria crisis: UN report confirms sarin 'war crime'* [online]. [cit. 2014-4-15]. Dostupné z: <<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24113553>>.
- [3] CANNISTRARO, V., (2011). Arab Spring: A Partial Awakening. *Mediterranean Quarterly*, vol. 22, iss. 4, pp. 36-45. ISSN 1047-4552. DOI 10.1215/10474552-1471494.
- [4] CBC News, (2013). *Syrian rebels, Hezbollah battle in worst clash in Lebanon* [online]. [cit. 2014-4-15]. Dostupné z: <<http://www.cbc.ca/news/world/syrian-rebels-hezbollah-battle-in-worst-clash-in-lebanon-1.1371398>>.
- [5] FAHIM, K., (2012). Hundreds Tortured in Syria, Human Rights Group Says. [online] *New York Times*. ISSN 0362-4331. [cit. 2014-4-15]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2012/01/06/world/middleeast/hundreds-tortured-in-syria-human-rights-group-says.html?_r=0>.
- [6] HARRIS, G., (2002). *Recovery from Armed Conflict in Developing Countries*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group. ISBN 0-203-07311-8.
- [7] HÜBELOVÁ, D., (2013). Human capital as a one of the key development factor. In *16th International Colloquium on Regional Sciences*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. pp. 72-78. ISBN 978-80-210-6257-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6257-2013-8.
- [8] HUNTINGTON, S., (2008). *T etí vlna: demokratizace na sklonku dvacátého století*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 9788073251567. p. 343.
- [9] *Lebanon: Constitutional Law and the Political Rights of Religious Communities*, (2014) [online]. [cit. 2014-4-15]. Library of Congress Dostupné z: <http://www.loc.gov/law/help/lebanon-constitutional-law.php>
- [10] MARTY, O., (2012). Perspectives pour la Syrie: Le régime de Bachar el-Assad va-t-il tomber? *Futuribles*, vol. 2012, iss. 382, pp. 5-19. ISSN 0183-701x. DOI 10.1051/futur/3825.
- [11] Syrian Observatory for Human Rights, (2014) [online]. [cit. 2014-4-15]. Dostupné z: www.syriahr.com
- [12] TABACKÁ, Y., (2011). *Konflikt a politika velmocí na Blízkém východ . Libanon ó bitevní pole velmocí*. Praha: Ale- en k. ISBN 978-80-7380-298-1.
- [13] UN News Centre, (2014). *Lebanon cannot bear brunt of Syrian refugee crisis alone, UN relief official warns*. [online]. [cit. 2014-4-15]. Dostupné z: <http://www.un.org/apps/news/story.asp/story.asp?NewsID=47379&Cr=lebanon&Cr1=#.U0uROFV_tnE>

P ísp vek byl zpracován v rámci grantu poskytnutého Interní grantovou agenturou Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brn .